

pendeat. Ex hoc igitur principio, quod humana certitudine tenemus, videlicet hos sacerdotes rite initiatos esse, illud pendere necesse est, an in ecclesia nunc sit verum Eucharistiae sacramentum. Quod qui inficiaretur, hunc ecclesia existimaret hæreticum. Tametsi illa solum enunciatio universalis per revelationem accepta sit, omnes veros sacerdotes, si rectam intentionem habeant consecrandi, verum Eucharistiae sacramentum conficere. Sed, quod ii, qui modo vivunt, sint eiusmodi, non evangelium solum, sed gravis & constans naturæ ratio simul cum evangelio probat. Ad eundem profecto modum, qui negaverit Romanum pontificem eandem habere potestatem, quam Petrus a Christo accepit, fidei adversarius censendus est, quamvis ex evangelio nihil aliud proxime colligatur, quam Petri successores eundem habere cum Petro principatum. Quia si huic evangelicæ conclusioni illam addas, episcopum Romanum esse Petri successorem, quam ex historiis a traditione virorum gravissimorum accepimus, manifeste colligitur Romanum episcopum & cæteris episcopis superiorem esse, & eandem habere in ecclesia potestatem, & auctoritatem, quam habuit Petrus. Apte igitur summi pontifices, atque prudenter testimonia illa evangelica ad Romanum episcopum, sedemque Apostolicam retulerunt.

Quod si sententia hæc nostra minus viris doctis fuerit probata, quanquam haud scio cur probetur minus, habemus tamen adhuc aliam huius rei explicandæ formam: unde liqueat, pont. Rom. ex divina institutione fuisse Petri in ecclesiæ totius pontificatu successorem, atque adeo Romanis episcopis ea testimonia convenire, quæ Petri probant & primatum & fidem. Diximus quippe retro, fidem nostram non solum scripto, sed etiam traditione contineri. Ita, licet Romanos episcopos Petro succedere in sacris libris non habeatur scriptum, ab apostolis tamen ecclesiæ quasi per manus traditum est. Iam, quod hæc fuerit apostolorum viva traditio, ex his scilicet viis manifeste constat, quas in tertio libro nos vel aperuimus, vel indicavimus. Non enim singillatim sunt nobis explicanda omnia, ne longa oratione negotium lectori facessamus. Certe huius rei illud est evidens argumentum, quod non ante Phocam modo & Constantinum, non ante Nicænam

nam solum synodum, verum etiam ante quemcunque post Neronem imperatorem, ante quodcunque ecclesiæ concilium, ante quoscunque post Petrum pontifices maximos, semper a viris ecclesiasticis Romanus episcopus Petri successor est agnitus (12). Atque Apostolicam traditionem fuisse non obscure tradit Anacletus Petri discipulus in epistola prima de oppressione episcoporum, Sixtus primus ad Gallicanas ecclesias, Eleutherius ad easdem, Victor in epistola ad Theophilum, Sixtus secundus in epist. ad Gratum episcopum, Zepherinus in epist. ad episcopos Sicilianos, Marcellus ad episcopos Antiochenæ provinciæ, Melchiades ad episcopos Hispaniarum, Marcus in epist. ad Athanasium, Iulius ad Orientales episcopos. Nec verosimile fit, ut rem tam necessariam ad ecclesiæ unitatem continendam, Christus Dominus Apostolis suis non revelarit. Si enim Moyse locus ille revelatus est, quem Dominus elegerat, ut inde a Iudæis divina oracula peterentur: quanto magis credendus est Christus Petro manifestasse, quidnam esset ille locus, ubi constituerat regni sui & principatum & sedem collocare? Atque si ut transferretur ecclesia Hierosolymitana in civitatem Pellam voce Domini sunt apostoli admoniti, ut Euseb. 3. lib. eccles. histor. cap. 5. & Epiphanius lib. 3. contr. hæres. cap. ultimo referunt, multo magis credemus, ut e civitate Antiochena Romam emigraret Petrus, cathedramque inde transferret, Dominicis oraculis fuisse commonitum. Quod si ita est, ut revera est, nec aliud nisi absurdissime credi potest, iam hinc fideles intelligant, unde illa vox Lutheranorum fuerit, qua inter cæteros articulos Worumatix propositos hunc etiam posuere, ut abrogaretur Romani pontificis potestas, quam sibi sumit supra cæteros episcopos. Intelligant rursus, quidnam illi moliantur, qui Romani episcopi monarchiam asserunt fuisse post Divi Hieronymi tempus exortam (13). Nam qui Phocam scribunt insti-

(12) Vide Innoc. 1. ad concilia Carthagin. & Melevitan. Et Gelasi ad Anastasi. Aug.

(13) Erasmus in censura epist. Hieron. que inscribitur de oblation. alta. Beatus Rhen. in librum Tertulliani de prælat. hæres. Martineus Palmerius, & Hermanus.

tuisse, Romanam ecclesiam omnium esse ecclesiarum caput, pie quidem fortasse id, nullius enim animum ego iudico, sed imprudenter tamen scripserunt. Intelligent etiam unde Divus Thomas lib. 4. adversum gentes cap. 76. affirmet, eorum præsumptuosum errorem esse, qui se subducere nituntur ab obedientia & subiectione Petri, successorem eius Romanum Pontificem universalis ecclesiæ pastorem non recognoscentes. Intelligent demum, qua ratione Leo decimus Lutheri articulum 25. condemnaverit in hæc verba. *Romanus Pontifex Petri successor non est Christi vicarius super omnes totius mundi ecclesias ab ipso Christo in beato Petro institutus.* Decimo igitur argumento, quoniam in eo exponendo difficultas erat maxima, non potuit a nobis verbis paucioribus responderi.

Resp. ad
11.

Ad undecimum vero sic respondeo. Non est profecto admittendum, fidem etiam personalem Petri defecisse. Nam Petri iudicium in fide publicum falsum asserere, hæresis est manifesta. Sed cum Apostolorum nemo in fidei doctrina errare posset, id peculiare Petri privilegium fuit, ut eius ne personalis quidem fides deficere potuisset. Quod enim quidam asserunt Christum Dominum recumbentium undecim exprobrasse incredulitatem (14), &c. hoc Petrum apostolum ne tangit quidem (15). Nam cum Lucas, cap. 24. scripsisset, mulieres undecim apostolis ea, quæ a Domino audierant, annunciasse, nec illos credidisse mulieribus, sed earum verba deliramenta iudicasse, protinus subdidit, *Petrus autem currit ad monumentum.* Non enim currisset, nisi credidisset. Et coniunctio adversativa, qua evangelista usus est (16), satis ostendit, Petro verba mulierum non esse visa deliramenta. Atque oratio Christi pro Petro fusa id aperte demonstrat, Petri fidem non defecisse. At exponunt adversarii, orasse Dominum, ne fides Petri deficeret finaliter, sic enim loquuntur, sed nullius discipuli fides hoc modo defecit. Ita oratio Christi non in singulare Petri privilegium cederet, quod non solum Chry-

(14) Marc. 16. (15) Contra auctorem commenta. in Psalm. qua Hieronymi titulo circumferuntur: in illud Psalm. 88. *Perfudisti eum confusione.* (16) Luc. 22.

ostomo, Theophylacto, Ambrosio, Bedæ, sed contextui etiam contrarium est. Cum vero Ambrosius Petrum fidem amisisse ait, nomen fidei pro fidelitate accipit, quam scilicet amico suo Christo non servavit. Quanquam illud etiam est frequens, ut fides pro fidei confessione usurpetur. At ridiculum est, ut si Christus collegium Apostolicum increpasse dicitur, singulos increpasse intelligatur. Quasi vero non a Prophetis sæpe populus arguatur, in quo multi essent, ad quos reprehensio nullo modo attineret. De qua re libro 4. uberius disputatum est. Id vero quod de Anastasio, & Honorio additur, non parvam ingerit quæstionem. Quoniam si oratio Christi non ad Petrum modo, verum ad posteros quoque Romanos episcopos referenda est, qua ratione Petri fides nec publica nec privata deficere potuit: eadem etiam nullius successoris deficiet fides, nec in iudiciis publicis, nec in colloquiis, aut confessione privata. Sin vero cum ad posteros oratio illa refertur, intelligenda solum est de fide publica scilicet in quæstionibus fidei decernendis: temere profecto, & inconstanter eo testimonio videmur Petri fidem etiam personalem vindicasse.

Huic loco Albertus Pighius Campensis non aliter potuit occurrere (17), quam omnes Romanos pontifices erroris nota liberando. Ita contendit nullum unquam in hæresim incidisse. Atque ut Anastasium in libertatem assereret, Gratianum vexavit contumeliosissime, iurisperitis turpissime maledixit. Ut vero Honorium tueretur, sextæ generalis synodi exemplaria falsarios corrupisse, multis coniecturis suadere nisus est. Deinde etiam in eam opinionem inclinavit, ut crederet epistolam Honorii ad Sergium a Græcis de more fuisse vitiatam, synodum autem in eo iudicio deceptam. Quin adeo duorum conciliorum sexti & septimi acta omnia calumniatus est (18), ac pro sua certe virili amborum labefactavit & auctoritatem & fidem. Hæc vero Alberti opinatio, nova quidem in ecclesia est, sed ea etiam ratione confirmari potest, quod non est

(17) 4. Lib. eccl. Hierarq. cap. 8. (18) In diatriba de actis 6. & 7. Synod.

verosimile, ut homini, qui hæreticus esse possit, fidei summam Dominus commiserit. Rectum enim est regula sui & obliqui, ut Aristoteles docet, quare si fides Romani pontificis dirigere ipsum non valet, multo minus, ut videtur, alios in fide rectos efficiet. Quid, quod imbecillus in fide, fratres in fide confirmare nequit? Si igitur Romanus episcopus iuxta Christi pollicitationem fratres suos confirmaturus est, firmum ipsum esse oportebit. Quamvis autem multis in locis dicat Pighius, sicut hic dicit, satis probabiliter de summi pontificis auctoritate, tamen non id spectandum est, quid dicat, sed quid consentaneum sit ei dicere, cui veritatem tueri, ac retinere sententia est. Dicit itaque ille multa multis locis de hac re quidem, sed aqua hæret, ut aiunt. Defendat Liberium Pighius, quem tædio victum exilii in pravitatem hæreticam subscripsisse, auctor est Hieronymus in Chronicis. Excuset Marcellinum, quem timore fractum idolis sacrificium obtulisse, memoriae proditum est. Victorem vindicet, quem Paulianistæ suum esse mentiti sunt, ut scribit Euseb. 5. lib. eccles. histor. cap. 2. Anastasium liberet, quem sine certo & probabili testimonio Gratianus hæreseos insimulavit. At, Honorium quomodo ab errore vindicabit? Quem hæreticum fuisse, tradit Psellus in carmine de septem synodis, Tharasius ad summos sacerdotes Antiochiæ, Alexandriæ, & sanctæ urbis, ut 7. synodo actione 3. scriptum est, Theodorus cum synodo sua Hierosolymitana in confessione fidei, quæ habetur eadem actione tertia, Epiphanius respondens hæreticis in conspectu concilii eiusdem actione 6. tomo 2. tota demum ipsa 7. synodus actione ultima & in epistola ad omnes sacerdotes & clericos. Adrianus quoque Romanus ipse pontifex in actione 7. Synodi octavæ generalis, *De Romano (inquit) pontifice quenquam iudicasse non legimus: licet enim Honorio ab orientalibus post mortem Anathema sit dictum, sciendum tamen est, quod fuerat super hæresi accusatus: propter quam solum licitum est minoribus maiorum suorum moribus resistere.* Hactenus Adrianus. Vbi etiam addit, sententiam in Honorium latam ex Romani Pontificis consensu fuisse. Id quod exploratum est in 6. synod. generali, actione quarta. Vbi Agatho in epistola ad concilium Honorium ipsum anathematizat. Beda item, de natura rerum
cap.

p. 67. In sexta synodo, ait, *Macharius cum suis sequacibus simul & predecessibus, Ciro, Sergio, Honorio, Pyrrho, anathematizatus est.* In libro præterea pontificali refertur, Leo secundus sextam synodum suscepisse, in qua condemnati sunt, Cirus, Sergius, Honorius. Atque in fine sextæ synodi ponitur epistola Leonis ad Constantinum, ubi post susceptum confirmatumque concilium, *Anathematizamus, inquit, Cirum, Sergium, necnon & Honorium, qui hanc Apostolicam ecclesiam non Apostolicæ traditionis doctrina lustravit, sed prophana prodicione immaculatam fidem subvertere conatus est.*

Præterea illud cap. Si Papa 40. dist. quod pro nihilo habet Campensis, nos maximi habere debemus. Quoniam ille unus casus, in quo oves pastorem suum iudicare possunt, scilicet cum fuerit hæreticus, habetur, ut alia loca præteream, in quinta synodo Roman. 218. episcoporum, in hæc verba: *A multis antecessoribus nostris synodaliter decretum atque firmatum est, ut oves pastorem suum nec reprehendero, nisi a fide exorbitaverit, præsumant.* Idem tradit Anacletus in epist. 3. de patriarchis & primatibus, inquiens: *Pastor ecclesia, si a fide exorbitaverit, erit a fidelibus corrigendus: sed pro reprobis moribus magis est tolerandus, quam distinguendus, quia rectores ecclesia a Domino sunt iudicandi.* Idem Eusebius docet ad Episcopos Ægyptios, referturque 2. q. 7. cap. Oves. Idem Ioannes Papa in epist. ad Zachariam. Idem in 8. synod. traditum est, ut nunc nunc referrebamus. Refert etiam Burchardus, lib. 1. cap. 13. 138. 139. Calixtum, Clementem, Gaigum in hanc eandem sententiam. Non est igitur negandum, quin summus pontifex hæreticus esse possit, cuius rei exemplum unum & item alterum forsitan proferetur; at quod in fidei iudicio contra fidem definierit, ne unum quidem proferri potest. Itaque obiectio ni positæ hoc responsum habeto. Aliud est in Petro, quod spectat ad hominis privatam excellentiam, aliud quod pertinet ad communem ecclesiæ utilitatem. Quod negarit Christum, hominis erat, quod confirmaret fratres, erat ecclesiæ. Illud proprium, hoc commune erat. Similiter, quod fides Petri propria semper interius servaretur, hominis privilegium erat, quod vero aliis confirmandis solidam fidem proponeret, nec in fidei iudicio deficeret, ecclesiæ publicum privilegium erat.
Tom. I. Kkk

erat. Romanus igitur episcopus non fuit hæres aut privilegiorum, aut culparum Petri propriarum: quæ videlicet ex accidenti, publicæ Petri potestati coniungebantur, sed successit in his, quæ spectabant ad ecclesiæ communes & necessarias commoditates. Nam privilegia Apostolis a Christo concessa, aliter ad ipsos, aliter ad successores referuntur. Quippe in apostolis fuerunt etiam privilegia personalia amplioris gratiæ quam in posteris. Vt, verbi causa, per illa verba, *quacunque ligaveris super terram*, &c. & per illa, *sicut misit me pater & ego mitto vos*, &c. intelligimus, potestatem generalem in universum orbem apostolos suscepisse. Ita pares Petro dicuntur 21. dist. cap. *In novo*, & 24. quæst. 1. cap. *Loquitur*. Sed episcopi posteriores non successere apostolis in potestate generali extraordinaria, sed in ordinaria, quam singuli in suis ecclesiis apostoli habuerunt. Vt Simeon Iacobo in ecclesia Hierosolymitana, &c. Esto aliud exemplum. Ex verbis illis, *Ego rogabo patrem, & alium paracletum dabit vobis, ut maneat vobiscum in æternum, spiritum veritatis*: recte quidem Theologi colligunt, apostolos post Spiritus Sancti adventum in gratia confirmatos. Cæterum non ita transit hic spiritus in episcopos succedentes, ut in eis æternum maneat per gratiæ confirmationem, quod apostolis ex privilegio personali donatum est, sed id solum transit ad posteros ecclesiæ pastores, quod necessarium erat ad ecclesiæ communem utilitatem. Sic omnino privilegium fidei indeficientis, quod in Petro personale etiam fuit, ad episcopos Romanos transmissum est, non in eo, quod Petri erat peculiare, sed in eo, quod commune erat ecclesiæ. Vnde & aliæ obiectiones repelluntur, quæ pro Alberti sententiæ positæ sunt. Non enim fides interior Romani pontificis ecclesiæ est necessaria: nec illius occultus & privatus mentis error ecclesiæ Christi nocere potest. Quapropter non est necesse, ut in interioris fidei conservatione Romanis pontificibus Deus semper assistat. At, quod, dum ea decernunt, quæ fidelibus credenda sunt, dumque ecclesiam Christi in fide dirigunt, non deficient, sed divina manu teneantur, id ecclesiæ opus est, idque proinde Romanis episcopis etiam imbecillis & alias privatim errantibus non negabitur, ne videlicet per publicæ potestatis errorem ecclesiam faciant in communi veritatis ignoratione versari. Vnde

decimum igitur argumentum abunde, ni fallor, confutatum est.

At postremo argumento refutando illud non sunt lectores admonendi, est enim in promptu, malos urbis mores, si quos forte urbs malos habeat, non esse huius loci defendere. Non sumus tam rudes & stupidi, quam Lutherani nos esse calumniantur. Oculos etiam nos eruditos habemus, sed modestos tamen. Scriptum est enim (19), quod Patris nudata verenda boni filii averfi veniendo texerunt. Averfari autem id dicimur, quod reprobamus. Quid autem est, filios verenda patris superiecto dorsis pallio averfos operuisse, nisi ut Gregorius ait (20), bonis subditis sic præpositorum suorum mala displicere, ut tamen hæc ab aliis occultent? Operimentum, inquit, averfi deferunt, quia iudicantes factum & venerantes magisterium, nolunt videre quod tegunt. Sic magistrorum vitam discipuli prohi iure apud se taciti reprehendunt, & eos, etiam cum displicent, venerantur, *Super cathedram*, inquit Christus, *sederunt scribae & pharisæi: quacunque dixerint vobis facite, secundum vero opera eorum nolite facere*. Sed hæc hæcenus. Illud est potius lector admonendus, ut animadvertat, Romanas consuetudines, alias esse Romæ cum tota ecclesia communes, quia videlicet ex apostolorum Petri & Pauli traditione creditur accepisse. De quibus Augustinus in epist. ad Ianuarium, numero 118. multa, sed plura fusius Innocentius primus in epistola ad Decentium tradit (21). Aliæ vero sunt consuetudines, quas ecclesia Romana vel a se habuit privatim institutas, vel a Petro quidem apostolo accepit, non tamen in universum orbem promulgandas. De quibus Augustinus disertè loquitur in epist. 86. ad Casulanum, & in epist. 118. 119. ad Ianuarium. Priores igitur consuetudines, quas ecclesia Romana non modo tenet, verum etiam ab universa ecclesia docet esse servandas, omnino tenere debemus: ut Iulius 11. dist. cap. *Nolite*, & Innocentius ead. dist. cap. *Quis nesciat*, & Calixtus 12. dist. cap. *Non decet*, & Gregorius ead.

Resp. ad ult.

Kkk 2

(19) *Genes. 9.* (20) 25. *Moral. cap. 22.* (21) *Dist. 12. cap. Illa.*

ead. dist. cap. *Præceptis*, docuerunt. Posteriores vero ecclesiæ Romanæ consuetudines non oportet privatas ecclesias sequi, ut Divus Augustinus locis positus tradidit, & Nicolaus 12. dist. cap. *Scit*, & Gregorius ead. dist. cap. *Novit*. Itemque omnino traditur 31. dist. cap. *Quoniam*, & cap. *Aliter*. In una enim fide nihil officit sanctæ ecclesiæ consuetudo diversa: ut habetur de con. dist. 4. cap. *De trina*. Atque de huiusmodi consuetudinibus & Ambrosius & Hieronymus intelligendi sunt in iis locis, quæ sunt obiecta. Illud vero, quod ex Trullana synodo affertur, facile diluitur. Quoniam, ut superiore libro latius explicatum est, synodus hæc nullam habet in ecclesia auctoritatem, in his præsertim, in quibus contra ecclesiam Romanam Græca se contentione erexit. Nec conciliorum conatus de legibus aut ferendis aut abrogandis quicquam valet, nisi summi pontificis decreto & sententia confirmetur. Et consuetudinem illam de ieiunio sabbati ex his esse constat, quas in posteriore genere collocavimus: ut etiam Ambrosius dicit 12. dist. cap. *Illud*. Quo circa, vane de hac re a Concilio Trullano ecclesia Romana reprehenditur. Sextus igitur liber hunc in modum absolutus sit, quem plus fortasse nimio longum fecimus: tamen non sunt longa, quibus nihil est, quod demere possis.

Sexti Libri finis.

DE

DE
SANCTORUM
AVCTORITATE,
Quæ sexto loco continetur.
LIBER SEPTIMVS.
CAPVT PRIMVM.



Auctoritas sexto iam loco nobis constituenda est, quam hæretici, maxime Lutherani, de gradu deiicere moliuntur.

Ac primum quicquid antiqui sancti asserunt, Num. 1. incertum esse suadent D. August. plurimis testimoniis, quæ retulit universa Grat. 9. dist. decret. ex proœmio libri tertii de trin. ex lib.

ad Vincent. victor. 2. ex epist. ad Hier. 19. ex epistola item altera ad Marcell. 7. ex epistola rursus ad Vincent. 48. ex epistola quoque alia ad Fortun. 111. ex lib. denique 2. de bapt. contra Donat. cap. 3. His enim locis omnibus sui Augustinus similis idem dicit, hoc est, præter auctores sacros, qui libros scripsere Canonicos, alios omnes ita legendos, ut quantalibet sanctitate doctrinaque polleant, non ideo verum sit putandum illud, quod asseruerint, quia ipsi ita senserunt: sed quia nobis vel auctorem sacrorum testimonio, vel probabili ratione id persuadere potuerunt licereque proinde contra atque illi sentire, & salva honorificentia, quæ illis debetur hominibus, aliquid in eorum scriptis improbare atque respuere.

Hoc